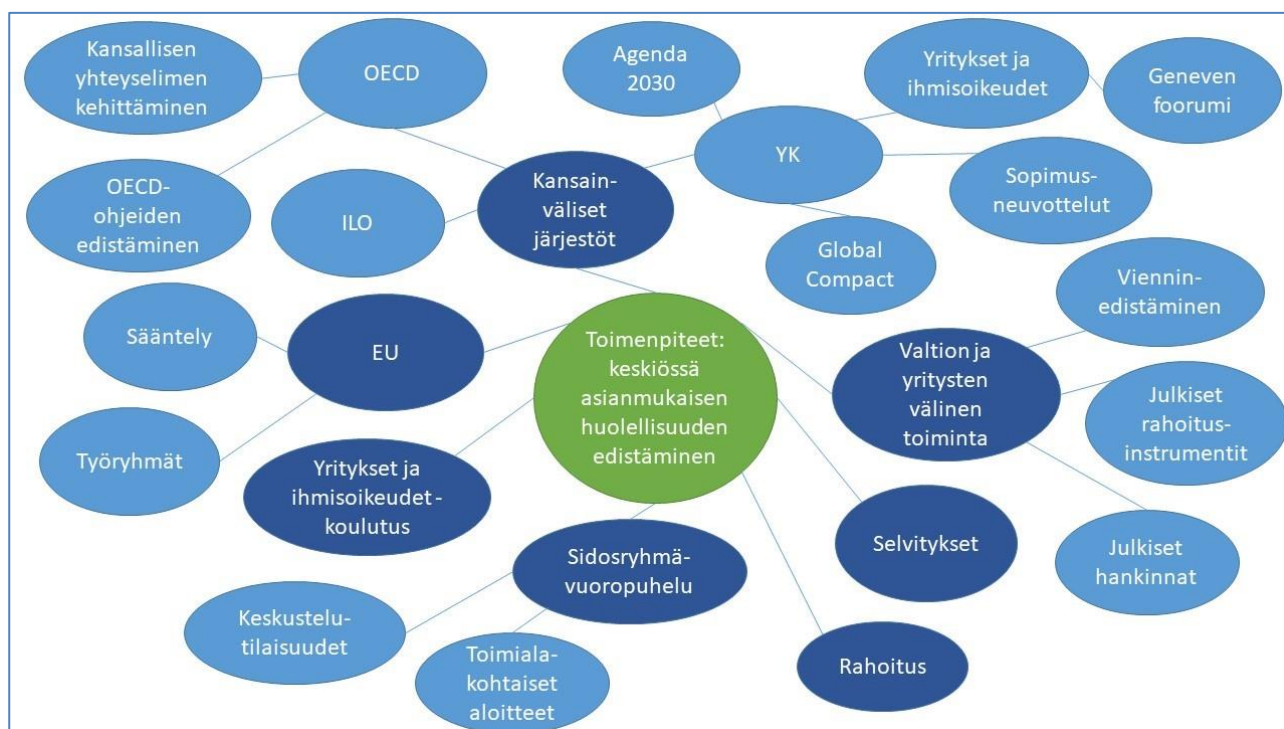

18.6.2020/TEM & UM

Työsuunnitelma vastuullisen liiketoiminnan edistämisestä 2020–21

Tämä on työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) ja ulkoministeriön (UM) työsuunnitelma vastuullisen liiketoiminnan edistämiseksi vuosille 2020–2021. Vastuulliseen liiketoimintaan liittyviä tehtäviä toteutetaan myös muissa ministeriöissä, mutta tämä suunnitelma kattaa edellä mainittujen ministeriöiden keskeiset toimet. Vastuulliseen liiketoimintaan liittyvän työn osa-alueet on kuvattu tiivistetysti kuvassa 1. Kuvan jälkeen käydään läpi tarkemmin toimenpiteet. Työsuunnitelma ei ole kaiken kattava, vaan siihen on valikoitu keskeisimmät toimet.

Kuvio 1. Vastuullisen liiketoiminnan työn osa-alueet.

1. Selvitykset

Osana Marinin hallitusohjelman toteutusta valtioneuvosto toteuttaa erilaisia vastuulliseen liiketoimintaan liittyviä selvityksiä. Selvitysten valmistelu, eli hankintojen suunnittelu ja kilpailutus, toteutettiin syksyllä 2019 ja itse selvityksen toteutetaan vuoden 2020 aikana.

- TEM teettää [oikeudellisen selvityksen yritys vastuulaista](#). Oikeudellinen selvitys tarkastelee yrityksille lainsäädännössä asetettavaa huolellisuusvelvoitetta, joka koskee ihmisoikeuksia ja ympäristöä. Selvityksen painopiste on siinä, miten huolellisuusvelvoitteeseen pohjautuva yritys vastuulaki olisi mahdollista toteuttaa kansallisesti. Oikeudellisen selvityksen toteuttajaksi valittiin avoimessa kilpailutuksessa Ernst & Young. Selvityshankkeen ohjausryhmässä ovat mukana oikeusministeriö, ulkoministeriö, ympäristöministeriö ja valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto. Yhteiskunta- ja yritys vastuun neuvottelukunta toimii selvityksen neuvoa-antavana elimenä. Selvityksen aikana järjestettiin sidosryhmäkuuleminen 19.5.2020. Selvitys julkaistaan 30.6.2020 Selvityksen valmistumisen jälkeen TEM järjestää lausuntokierroksen. Tämän jälkeen on poliittinen harkinta jatko-askelista. (vastuutaho TEM)
- Valtioneuvosto teettää [selvityksen](#) yritysten ihmisoikeusvaikutuksista ja niiden hallitsemisesta valtioneuvoston yhteisenä selvityshankkeena. Selvityksen toteuttavat valtioneuvoston

kilpailutuksen pohjalta Hanken Svenska handelshögskolan, FIANT Consulting Oy, Ihmisoi-
keuskeskus ja 3bility Consulting. Selvityksessä käytetään Corporate Human Rights
Benchmarkin metodologiaa, johon valtioneuvostolla on käyttöoikeus. Selvityshankkeen oh-
jausryhmässä ovat mukana työ- ja elinkeinoministeriö, ulkoministeriö ja valtioneuvoston
kanslia. Selvitys toteutetaan vuoden 2020 aikana. Lisätietoja hankkeen etenemisestä saa
[täältä](#). (vastuutaho TEM)

2.Työ kansainvälisissä järjestöissä ja EU:ssa

EU

Vastuullisuuteen liittyvät teemat ovat esillä Euroopan unionin (EU) eri instituutioiden ja niiden alais-
ten työryhmien ja komiteoiden työssä (komissio, neuvosto ja parlamentti) eri politiikkalohkoilla: kaup-
papolitiikka, ihmisoikeuspolitiikka ja yritysten yhteiskuntavastuu. Esimerkkinä voidaan mainita erilai-
set lainsäädäntöhankkeet kuten esimerkiksi konfliktimineraalien maahantuonti ja muun kuin talou-
dellisen tiedon raportointi sekä EU:n yleinen tullietuusjärjestelmä (GSP). Komission teknisen tason
asiantuntijatyöryhmä tukee vapaakauppasopimuksien kestävä kehityksen (TSD)-määräysten toi-
meenpanoa. Yritykset ja ihmisoikeudet -teema on esillä neuvoston ihmisoikeustyöryhmässä COHO-
Missa.

Toimenpiteet:

- Osallistutaan Saksan puheenjohtajuuskausiaktiiviteetteihin vastuullisen liiketoiminnan
sekä yritykset ja ihmisoikeudet -teeman osalta. (vastuutaho TEM & UM)
- Vaikuttaminen [EU:n ihmisoikeustoimintasuunnitelmaan](#), jossa mukana yritykset ja ih-
misoikeudet -teema sekä suunnitelman toimeenpanoon. (vastuutaho TEM & UM)
- Seurataan komission oikeudellisen pääosaston asianmukaisen huolellisuuden hank-
keen etenemistä. (vastuutaho TEM & UM)
- Muun kuin taloudellisen tiedon raportointidirektiivin uudistaminen. Komission antanee
asetusehdotuksen vuoden 2021 alkupuolella. (vastuutaho TEM)
- Vaikuttaminen EU:n GSP-asetuksen päivitystyöhön. Komissio antanee päivitetyn ase-
tusehdotuksen 2020/2021 vuoden vaihteessa. (vastuutaho UM)

OECD

Suomi on sitoutunut edistämään OECD:n toimintaohjeita monikansallisille yrityksille ja ylläpitämään
OECD:n kansallista yhteyselintä, joka soveltaa OECD-ohjeita yksittäistapauksiin. Tällöin OECD
odottaa yhteyselinten toimivan tavalla, joka on puolueeton, ennakoitava, oikeudenmukainen ja yh-
denmukainen toimintaohjeissa esitettyjen periaatteiden ja normien kanssa. OECD myös odottaa
kansallisten yhteyselinten tekevän OECD-ohjeita tunnetuksi eri tavoin. TEM ja UM pitävät OECD-
ohjeita esillä eri esiintymisissään. Lisäksi ministeriöt kehittävät kansallisen yhteyselimen menettely-
tapaohjeita yksittäistapausten käsittelystä karttuvan kokemuksen pohjalta yhdessä yhteiskunta- ja
yritysvastuun neuvottelukunnan kanssa.

Toimenpiteet:

- Tarkistetaan syksyllä 2020, onko tarpeen päivittää tai tarkentaa yhteyselimen menettelyta-
pohjetta tuoreimpien valitusprosessien pohjalta. (vastuutaho TEM)

- TEM (Piirto) toimittaa vuosittain raportin OECD:lle Suomen kansallisen yhteyselimen toiminnasta. [Vuosisraportti](#) sisältää esimerkiksi kuvaukset yhteyselimessä tapahtuneista muutoksista ja tilaisuuksista, joissa yhteyselimen edustajat ovat kertoneet OECD-ohjeista.

YK

Suomi on toimeenpannut vuodesta 2014 YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevia ohjaavia periaatteita, kansallisessa toimeenpanosuunnitelmassa asetettujen suuntaviivojen mukaisesti. [YK:n ihmisoikeusneuvoston alainen yrityksiä ja ihmisoikeuksia käsittelevä työryhmä](#) (Working Group on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises) edistää periaatteiden toimeenpanoa kansainvälisesti.

YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto (Office of the High Commissioner for Human Rights, OHCHR) järjestää vuosittain Genevessä laajan [yritykset ja ihmisoikeudet -foorumin](#), johon Suomi on osallistunut aktiivisesti.

YK:n ihmisoikeusneuvoston alaisessa hallitustenvälisessä työryhmässä neuvotellaan ihmisoikeuksia monikansallisten yhtiöiden ja muiden yritysten toiminnassa koskevasta kansainvälisestä oikeudellisesti sitovasta asiakirjasta. EU-kannanmuodostus näihin neuvotteluihin liittyen tehdään neuvoston ihmisoikeustyöryhmässä COHOMissa.

Toimenpiteet:

- Osallistutaan vuoden 2020 yritykset ja ihmisoikeudet foorumiin. Harkitaan omien sivutapahtumien järjestämistä tai yhteistyötä muiden kanssa, esimerkiksi Saksa. (vastuutaho TEM & UM)
- Oikeudellisesti sitovan instrumentin informaalit järjestetään keväällä 2020, kesäkuun lopulla on odotettavissa uusi luonnos, joka tullaan käyttämään lausunnoilla keskeisillä sidosryhmillä, seuraava neuvottelukierros pidetään lokakuussa 2020. (vastuutaho UM)
- Jatketaan osallistumista YK:n Global Compact -yritysvastuuohjelman toteutettavaan yhteistyöhön. (vastuutaho UM)

ILO

YK:ssa, OECD:ssä ja ILO:ssa käsitellään hyvin samankaltaisia työn perusoikeuksiin liittyviä kysymyksiä. ILO on keskeisin normatiivinen järjestö työelämän oikeuksien osalta. Eri vastuullisuusohjeet ja -aloitteet sekä vapaakauppasopimusten määräykset ja EU:n yleinen tullietuusjärjestelmä (GSP) tukeutuvat työelämän oikeuksissa vahvasti ILO:on.

Toimenpiteet:

- TEM (Piirto) ja UM (Wilska) osallistuivat ILO:n ihmisarvoinen työ ja tuotantoketjut -työkokoukseen Genevessä helmikuussa 2020. Seurataan ja vaikutetaan aihetta koskeviin keskusteluihin ja mahdollisiin jatkoneuvotteluihin aiheesta. (vastuutaho TEM & UM)
- Harkitaan ILO:n teknisen yhteistyön ohjelmien tukea vapaaehtoisrahoituksella (vastuutaho UM)

Euroopan neuvosto

Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien johtokomitea (CDDH) tulee tarkastelemaan ihmisoikeuksia ja liiketoimintaa koskevan [suosituksen](#) (CM/Rec(2016)3) täytäntöönpanoa.

Toimenpiteet:

- Osallistutaan aktiivisesti vuonna 2021 käytävään suosituksen tarkasteluun. (vastuutaho UM)

3. Yritykset ja ihmisoikeudet -sidosryhmävuoropuhelu

Ministeriöiden yritykset ja ihmisoikeustyön yksi painopistealue vuosina on sidosryhmävuoropuhelun rakentaminen ja vahvistaminen, sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Toimenpiteet:

- Harkitaan sidosryhmävuoropuhelun jatkoa vuonna 2021. Kertaluontoisia keskustelutilaisuuksia järjestetään tarpeen mukaan. (vastuutaho TEM & UM)

4. Yritykset ja ihmisoikeudet -koulutus

Valtio on tarjonnut noin 40 suomalaisyritykselle 2–4 päivän yritykset ja ihmisoikeudet -koulutuspaketin, osana valtion velvollisuutta edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Koulutuksen on toteuttanut FIBS ry ulkoministeriön viestintä ja globaalikasvatus -rahoituksella. Myös muut järjestöt ovat tarjonneet koulutusta oman toimintansa puitteissa.

Toimenpiteet:

- TEM toteuttaa yrityksille suunnatun yritykset ja ihmisoikeudet -koulutuksen hankintana. Hankittavan koulutuksen tarkoituksena on tarjota yrityksille kattava tietopaketti YK:n periaatteista ja niiden viemisestä käytäntöön. Koulutuksessa tullaan myös hyödyntämään OECD:n toimialakohtaisia ohjeita. Syksyllä 2019 toteutetun kilpailutuksen kautta koulutuksen toteuttajaksi valittiin KPMG Oy Ab, joka toteuttaa koulutuksen vuoden 2020 aikana.
- Suunnitellaan edustustoille suunnattavaa yritykset ja ihmisoikeudet -koulutusta toteutettavaksi osana UM:n ja Shiftin yhteistyötä. (vastuutaho UM)

5. Valtion ja yritysten välinen toiminta

YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet kehottavat valtioita tarkastelemaan niiden ja yritysten välistä toimintaa erityisesti ihmisoikeusnäkökulmasta. Tältä osalta huomiota tulisi erityisesti kiinnittää julkisiin rahoitusinstrumentteihin, vienninedistämiseen ja julkisiin hankintoihin.

UM rahoittaa julkisille rahoitusinstrumenteille suunnattua hanketta, jonka toimittajaksi valittiin kilpailutuksessa Shift. Vuonna 2018 todettiin, että hanketta on syytä laajentaa vaikuttavuuden tehostamiseksi. Hanketta jatkettiin ja laajennettiin vuosille 2019–2021 (rahoitusta kasvatettiin yli 500 000 euroon).

Hankkeen keskeisimpänä tavoitteena on instrumenttien ihmisoikeusosaamisen vahvistaminen ja sitä kautta haitallisten ihmisoikeusvaikutusten havaitsemiseen liittyvien prosessien paraneminen. Hanke sisältää julkisille rahoitusinstrumenteille (Finnfund, Finnpartnership, Finnvera, BEAM, Public Sector Investment Facility, PIF - Investointituki kehitysmaille) ilmaista konsultointia, jonka avulla instrumentit voivat arvioida ja kehittää omaa toimintaansa. Hankkeeseen sisältyy myös tiiviiden koulutustilaisuuksien järjestämistä sidosryhmille.

Vienninedistämiseen liittyen Suomi on sitoutunut edistämään OECD:n toimintaohjeita. Tähän sitoutumiseen liittyen Suomi myös odottaa, että suomalaiset yritykset toimivat OECD:n ohjeiden mukaisesti. Vienninedistäminen on myös osa YK:n periaatteissa mainittua valtion ja yritysten välistä toimintaa, jossa tulisi tuoda esiin valtion odotukset yritysten toiminnasta.

Toimenpiteet:

- Jatketaan Shift-yhteistyötä 2020–2021. (vastuutaho UM)
- [Verotus ja kehitys – Suomen toimintaohjelma 2020–2023](#) julkaistiin 9.6.2020. Ohjelmassa on mukana esimerkiksi kehitysyhteistyöllä tuettujen yritysten verovastuullisuuden varmistaminen. (vastuutaho UM)
- TEM (Piirto) ja UM (Wilska) pitävät 27.8.2020 Team Finland -päivässä Vastuullinen liiketoiminta – kilpailuaseman vahvistamista -klinikan yhdessä Global Compactin Suomen osaston kanssa. (vastuutaho TEM & UM)

6. Korruptiontorjunta

TEM julkaisi keväällä 2020 korruptiontorjuntaoppaan pk-yrityksille. Oppaan tarkoituksena on lisätä kotimaan ja/tai ulkomaisten markkinoilla toimivien pk-yritysten tietämystä korruption lukuisista riskeistä ja korruption seurauksista. Opas antaa yrityksille myös käytännön työkaluja korruption torjumiseen sekä esittelee konkreettisia esimerkkejä ja tapoja, joilla yritykset voivat ottaa käyttöön omat toimintasääntönsä korruption torjumiseksi. Oppaasta voi olla toki hyötyä myös muille toimijoille kuten yritysjärjestöille, kansalaisjärjestöille, työmarkkinajärjestöille sekä viranomaisille. Oppaan tekeminen pohjautui Suomen OECD:ltä saamaan suositukseen korruption torjumiseksi. Opas on saatavilla verkossa [suomeksi](#), [ruotsiksi](#) ja [englanniksi](#). OM:n johdolla laaditaan Suomen korruptionvastaisista strategioista ja toimenpideohjelmasta vuosille 2020–2023.

Toimenpiteet:

- Toteutetaan tulevan Suomen korruptionvastaisen strategian ja toimenpiteitä siltä osin, kun ne konkreettisesti liittyvät vastuulliseen liiketoimintaan. (vastuutaho TEM & UM)

7. Kestävän kehityksen tavoitteet yritykset ja ihmisoikeudet -näkökulmasta

[YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat periaatteet](#) pohjautuvat kaikkien valtioiden velvollisuudelle suojella ihmisoikeuksia ja yritysten vastuulle kunnioittaa ihmisoikeuksia. Ohjeiden tarkoitus on ehkäistä, lieventää ja korjata yritystoiminnan haitallisia vaikutuksia. Kestävän kehityksen agenda ([Sustainable Development Goals](#), SDG:t) kannustaa yrityksiä positiivisiin vaikutuksiin ja kehityshaasteiden ratkaisemisiin yhdessä siltä osin, kun yrityksillä on siihen mahdollisuus. Nämä kaksi lähestymistapaa liittyvät toisiinsa läheisesti, mutta näiden eri agendojen yhdistämisen konkreettisista tavoista ei vaikuta olevan vielä runsaasti käytännön kokemusta tai parhaita käytäntöjä.

Kestävän kehityksen tavoitteet ovat laaja kokonaisuus, ja niiden saavuttamista koordinoidaan valtioneuvoston kansliassa. Tässä suunnitelmassa aihetta käsitellään yritykset ja ihmisoikeudet -näkökulmasta. Muista kestävästä kehityksen osa-alueista ja niihin liittyvistä toimista on saatavilla lisätietoa [kestavakehitys.fi -verkkosivustolla](#).

Toimenpiteet:

- Järjestetään tilaisuus Tanskan ihmisoikeusinstituutin kanssa ihmisoikeuksien ja SDG:iden linkityksestä. Työpajassa kuullaan instituutin kehittämästä metodologiasta ja työkaluista, miten tehdä ihmisoikeusanalyysiä tietyillä toimialoilla, miten kansalaisyhteiskuntaa ja muita relevantteja toimijoita voi osallistaa ihmisoikeusanalyysiin, ja miten metodologiaa ja työkaluja konkreettisten esimerkkien kautta voisi soveltaa Suomelle tärkeisiin toimialoihin (esimerkiksi energia, metsät, ruokaturva) ja keskeisten instrumenttien näkökulmasta. Tavoitteellinen ajankohta on syksyllä 2020 (riippuen myös koronaviruksen tilanteesta). (vastuutaho UM)

- Valtioneuvosto julkaisi Suomen [Agenda2030 -maaraportti](#) 3.6.2020. Yritykset ja ihmisoi-keudet -teema on mukana raportissa, erityisesti tavoitetta 8 (ihmisarvoista työtä ja talouskasvua) koskevassa osassa. Raportti on tarkoitus esitellä YK:lle heinäkuussa 2020.

8. Rahoitus

Vastuulliseen liiketoimintaan liittyvän rahoituksen osalta selvitetään mahdollisuudet ja tarkoituksenmukaisuus rahoittaa kansainvälisten hallitusten välisten järjestöjen yritys vastuutyölle ja/tai EU:n vapaakauppasopimusten TSD-kappaleiden toimeenpanon tukemiseksi kehitysmaissa (yleisraha/kohdennettu rahoitus, Global Compact -aloite, OECD, ILO).

Toimialakohtaisia tai esimerkiksi toimitusketjun läpinäkyvyyteen liittyviä hankkeita, joissa on mukana yrityksiä ja järjestöjä, rahoitetaan Finnpartnershipin kautta.

Toimenpiteet:

- Jatketaan yritys vastuutyötä tekevien kansalaisjärjestöjen tukea UM:n hallinnoimien valtionavustusten ja niitä koskevien hakukanavien kautta. (vastuutaho UM)